

Nr 155.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ytterligare statsunderstöd till Skeerödsåns och Fredskogsåns regleringsföretag inom Farstorps och Vankiva socknar av Kristianstads län; given Stockholms slott den 25 februari 1938.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 25 februari 1938.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, anför:

Den 4 juli 1919 beviljade Kungl. Maj:t till Skeerödsåns regleringsföretag av år 1918 i Farstorps och Vankiva socknar av Kristianstads län dels statsbidrag från allmänna avdikningsanslaget med 7,330 kronor och dels lån från odlingslånefonden med 14,660 kronor, varjämte Kungl. Maj:t fastställde för företaget upprättad arbetsplan.

Vidare beviljade Kungl. Maj:t den 7 juli 1921 till i företaget delaktig fastighet, vars ägare icke erhållit del av omförmälda statsunderstöd, ytterligare såväl statsbidrag från allmänna avdikningsanslaget med 380 kronor som lån från odlingslånefonden med 770 kronor.

Till vissa nytillkomna sökande ävensom på grund av stegrade arbets- och materialpriser anvisade Kungl. Maj:t den 16 februari 1923 till företaget ytterligare statsbidrag från allmänna avdikningsanslaget med 680 kronor samt ytterligare lån från odlingslånefonden med 5,220 kronor.

Till Fredskogsåns reglering av år 1918, likaledes i Fars-
torps och Vankiva socknar av Kristianstads län, beviljade Kungl. Maj:t den 9 juni 1922 dels statsbidrag från allmänna avdikningsanslaget med 21,710 kronor och dels lån från odlingslånefonden med 43,440 kronor. Samtidigt fastställde Kungl. Maj:t arbetsplan för företaget.

Genom särskilda beslut den 7 och den 28 september 1934 medgav Kungl. Maj:t dels 7 delägare — nämligen Per Karlsson, Enoch Johnsson, Theodor Persson, Nils Johansson, Bernhard Bodelsson, Karl Persson och John Borgström — i omförmälda båda företag anstånd intill den 30 juni 1935 med erläggande av å vissa dem tillhöriga fastigheter belöpande, år 1934 till betalning förfallande annuiteter å 1919 års och 1923 års lån till Skeerödsåns reglering samt å 1922 års lån till Fredskogsåns reglering, dels ock 2 delägare, nämligen Algot Nilsson och Arthur Persson, i det sistnämnda företaget anstånd under ett år med erläggande av envar av de annuiteter, som för vissa dem tillhöriga fastigheter från och med år 1934 förfölle till betalning å 1922 års lån, ävensom räntefrihet under uppskovstiden å ifrågavarande fastigheters andelar i oguldna kapitalskulden å lånet.

Härefter medgav Kungl. Maj:t den 27 september 1935 dels nyss angivna 7 delägare uppskov under ett år med erläggande av de annuiteter, som för deras fastigheter från och med år 1935 förfölle till betalning å 1919 års, 1922 års och 1923 års lån ävensom räntefrihet under uppskovstiden å fastigheternas andelar i oguldna kapitalskulden å lånen, dels ock Algot Nilsson och Arthur Persson anstånd intill den 30 juni 1936 med erläggande av de å deras fastigheter belöpande annuiteter å 1922 års lån, vilka skulle debiteras år 1935.

I en den 31 augusti 1936 dagtecknad skrift hava Bernhard Bodelsson, Nils Johansson och Enoch Johnsson i egenskap av delägare i förenämnda båda företag gjort framställning om avskrivning av sina ännu oguldna delar av till företagen beviljade statslån eller, därest detta ej kunde beviljas, om dels förnyad undersökning angående företagen samt deras omgrävning på statens bekostnad, dels ock anstånd med till betalning förfallna annuiteters erläggande och räntefrihet å respektive lån, intill dess utredningen med efterföljande dikningsarbete slutförts och sökandenas ekonomiska ställning blivit så stabil, att möjlighet förefunnes för dem att åter erlægga annuiteterna. Sedermera har Bodelsson inkommit med ännu en skrift i ärendet. I skrivelser den 21 och den 28 december 1937 hava ytterligare 11 delägare — nämligen Algot Nilsson, Anton Andreasson, Janne Månsson, Theodor Persson, Per Karlsson, Karl Persson, Selma Eskilsson, Arthur Persson, Jöns

Persson, N. P. Johansson och Gunnar Lundh — gjort framställning om att få komma i åtnjutande av samma förmåner som förstnämnda tre intressenter.

I detta sammanhang torde få nämnas, att sökanden Nils Johanssons i förevarande företag ingående fastigheter numera förvärvats av Axel Persson, vilken i skrivelse till länsstyrelsen i Kristianstads län förklarar sig biträda den hos Kungl. Maj:t gjorda ansökningsen.

I ärendet hava infordrade utlåtanden avgivits den 26 november 1937 och den 2 februari 1938 av lantbruksstyrelsen samt den 31 januari 1938 av statskontoret. Vid lantbruksstyrelsens utlåtanden hava fogats dels yttranden av länsstyrelsen i Kristianstads län och vederbörande landsfiskaler, dels ock två särskilda av lantbruksingenjören L. Holmström jämte vattenrättsnämndemannen Mårten Persson och landstingsmannen Nils Jönsson i mars 1937 avgivna utlåtanden rörande ifrågavarande företag.

Av tillgängliga handlingar inhämtas följande.

Skeerödsåns reglering.

Laga syneförrättning enligt lagen den 20 juni 1879 om dikning m. m. handlades av lantbruksingenjören L. Holmström och avslutades den 4 november 1918.

Företaget, som avsåg torrläggning av till odling tjänlig mark, omfattar:

åker.....	3.655 hektar
odlingsmark	19.640 »
betes- och skogsmark.....	16.063 »

Summa 39.358 hektar.

Företaget är slutfört. Arbetena hava godkänts av lantbruksstyrelsen den 2 mars 1922.

Kostnaderna för företaget beräknades i november 1918 till 24,380 kronor, medan båtnaden av företaget uppskattades till 45,038 kronor 37 öre. De slutliga kostnaderna för företaget uppgingo till omkring 29,040 kronor.

Såsom förut nämnts har staten för företagets utförande beviljat:

i statsbidrag utan återbetalningsskyldighet tillhopa	kronor 8,390
i lån tillhopa	» 20,650

Summa kronor 29,040.

Det till företaget beviljade statsbidraget har utgjort omkring 34 procent av den år 1918 beräknade kostnaden för företaget.

Länsstyrelsen i Kristianstads län har genom utslag den 29 april 1924 och den 26 april 1930 fastställt fördelningen av de tre till företagets utförande beviljade lånen. Därav framgår, att lånet å 14,660 kronor (1919 års lån) skall amorteras under åren 1926—1951, lånet å 770 kronor (1921 års lån) under åren 1928—1953 samt lånet å 5,220 kronor (1923 års lån) under åren 1930—1955. Vidare må nämnas, att 1921 års lån tilldelats fastighet, vars ägare ej befinner sig bland sökandena i förevarande ärende.

Fredskogsåns reglering.

Laga syneförrättning enligt dikningslagen handlades av lantbruksingenjören Holmström och avslutades den 28 oktober 1918.

Företaget, som avsåg bättre torrläggning av den redan odlade marken, omfattar:

åker.....	58.900 hektar
odlingsbar äng	13.254 »
äng och annan mark	13.524 »

Summa 85.678 hektar.

Företaget är slutfört. Arbetena hava godkänts av lantbruksstyrelsen den 5 oktober 1922.

Båtnaden genom torrläggningen uppskattades år 1918 till 76,569 kronor 55 öre. I samband med ingivande under år 1921 av ansökning om statsunderstöd beräknades kostnaderna för företaget till 64,043 kronor. Enligt vad som i ärendet uppgives hava de verkliga kostnaderna uppgått till ungefär samma belopp som de beräknade.

Såsom förut nämnts har staten för företagets utförande beviljat:

i statsbidrag utan återbetalningsskyldighet	kronor 21,710
i lån	» 43,440

Summa kronor 65,150.

Det till företaget beviljade statsbidraget har utgjort omkring 34 procent av den år 1921 beräknade kostnaden för företaget.

Länsstyrelsen i Kristianstads län har genom utslag den 29 april 1924 fastställt fördelningen av det till ifrågavarande företags utförande beviljade lånet. Därav framgår, att lånet skall amorteras under åren 1929—1954.

De *delägare i företagen* — tillhopa 14 stycken — som enligt vad förut omnämnts ingivit framställningar i detta ärende, hava till stöd för framställningarna framhållit i huvudsak följande.

Ifrågavarande utdikningsföretag hade icke tillnärmelsevis lämnat den areal brukningsbar mark eller den avkastning, som vid företagets utförande beräknades, beroende delvis på ej tillräcklig djupgrävning av diken och möjligen även på felaktig dikessträckning. Sökandena befunno sig i svåra ekonomiska omständigheter, och deras fastigheter kunde icke bära ytterligare skuldsättning. I detta sammanhang finge särskilt framhållas, att sökandenas prekära ställning till största delen hade sin grund i förevarande utdikningsföretag, vilka, utförda under kristiden, ekonomiskt betungat delägarnas jordbruk.

Av de utav lantbruksingenjören Holmström m. fl. i mars 1937 avgivna utlåtandena inhämtas bland annat:

Vid syneförrättningarna 1918 hade det visat sig, att för all framtid fullt betryggande torrläggningförslag skulle på grund av dåvarande höga arbets-

priser ställa sig så kostsamma, att de av ekonomiska skäl ej låte sig utföra. Med intressenternas goda minne hade därför upprättats förslag till åarnas kanalisering med minsta möjliga marginal för framtida sättning av dyjorden och med risker för framtida tillfälliga översvämningar vid häftigare nederbörd. Vid en av lantbruksingenjören år 1935 verkställd undersökning av dymarkens sättning sedan arbetets utförande hade konstaterats, att sättningen då uppginge till i medeltal 0.3 meter. Den 3 november 1936 konstaterade Holmström samt de båda andra undertecknarna av ifrågavarande utlåtanden, bland annat, att spår funnes efter översvämningar och att viss jord — särskilt den intill Skeerödsån belägna, lägst liggande marken — icke erhållit nödig torrläggning. Arealen av denna jord hade emellertid varit ringa i förhållande till hela den i företagen ingående arealen.

Sedan under de första 16 åren efter företagens utförande resultatet av torrläggningen torde hava motsvarat sakägarnas förhoppningar, hade läget där- efter, framhålls det vidare i utlåtandena, blivit i väsentlig grad försämrat, detta till följd dels av hopsjunkning av de lösa dymarkerna och därmed följande minskning i torrläggningseffekten, dels ock av den vid denna tid kända jordbrukskrisen samt i all synnerhet den starka nedgången i jordvärdena. Sistnämnda omständighet hade resulterat i att värdet av delägarnas mark nu kunde uppskattas till endast 60 procent av det värde, som av 1918 års synemän hade åsatts samma mark. En nedskrivning med 40 procent av de till företagen beviljade lånen syntes därför de tre utredningsmännen vara skäligen. Med hänsyn till den sedan lånens beviljande inträdda förändringen i proportionen mellan lån och statsbidrag till torrläggningsföretag borde emellertid nedskrivningen bestämmas något högre eller till 50 procent av lånebeloppen.

Vederbörande landsfiskaler hava tillstyrkt samtliga sökandes framställningar. Såsom skäl härför har bland annat anförts, att sökandena befunne sig i dåliga eller mindre goda ekonomiska omständigheter samt att uttagandet av på deras fastigheter belöpande annuiteter med all sannolikhet skulle leda till största ekonomiska trångmål. Vidare har framhållits, att ifrågavarande företag icke tillnärmelsevis lämnat den avkastning, som varit avsedd och som bort motsvara de dryga annuiteterna.

Länsstyrelsen i Kristianstads län har meddelat, att sökandena med undantag av Theodor Persson och Arthur Persson hittills fullgjort dem åliggande betalningsskyldighet med avseende å ifrågavarande annuiteters erläggande. Länsstyrelsen har av den i ärendet förebragta utredningen — landsfiskalernas yttranden samt förenämnda utlåtanden av Holmström m. fl. — funnit framgå, att samtliga sökande befunne sig i små ekonomiska omständigheter samt att det funnes anledning antaga, att ett fortsatt uttagande i föreskriven ordning av annuiteterna skulle allvarligt äventyra ekonomin hos åtminstone flertalet sökande. Ehuru således sökandena syntes vara i stort behov av lindring i återbetalningsskyldigheten, har länsstyrelsen likväl ansett sig böra påpeka de konsekvenser av prejudicerande art, som ett bifall till framställningarna skulle medföra. Därest emellertid hinder av dylik beskaffenhet ej ansåges föreligga, har länsstyrelsen förklarat sig livligt tillstyrka bifall till begärd nedskrivning av de sökandena beviljade lånebeloppen.

Lantbruksstyrelsen har anfört huvudsakligen följande.

Ifrågavarande regleringsföretag vore av utpräglad kristidskaraktär. De hade tillkommit under åren efter världskriget, då jordvärden och arbetspriser varit onormalt höga samt åtgärder för ökande av livsmedelsproduktionen kraftigt understötts från statens sida. Lantbruksstyrelsen ansåge sig därför böra ifrågasätta, huruvida icke i detta liksom i vissa tidigare inträffade liknande fall någon lättnad borde beredas sökandena, sedan nu befunnits, att dessa på grund av svag ekonomi icke mäktade fullgöra sina åtaganden i fråga om återbetalningen av dem åvilande andelar i statslånen. Sådan lättnad syntes lämpligen böra åstadkommas genom skälig avskrivning av sökandenas låneskuld till staten. Under beaktande av vad lantbruksingenjör Holmström m. fl. i sina utlåtanden härutinnan anfört funne lantbruksstyrelsen sig kunna tillstyrka en nedskrivning av sagda låneskuld med 40 procent.

Med ledning av från statskontoret inhämtade uppgifter om storleken av sökandenas nuvarande låneskuld och dennas fördelning på de särskilda till företagen beviljade lånen hade styrelsen i följande sammanställningar beräknat de belopp, med vilka sagda skuld borde enligt nu angivna grund nedskrivnas. (I sammanställningarna har jämväl intagits uppgift å nuvarande annuitet för varje ifrågakommande fastighet.)

Skeerödsåns reglering.

1	2	3	4	5	6
Fastighet	Jordregister nr	Ä g a r e	Nuvarande annuitet Kronor	Kapitalskuld efter erläggande av senast utdebiterad annuitet Kronor	Nedskrivning med 40 procent av kapital-skulden Kronor
<i>Vankiva socken.</i>					
<i>1919 års lån.</i>					
Mala	6 ⁷⁰	Axel Persson.....	50: 45	630: 74	252: 30
›	6 ⁷²	› ›	8: 15	101: 89	40: 76
›	5 ⁸	Karl Persson.....	23: 05	288: 17	115: 27
›	6 ⁰⁸	Theodor Persson	10: 13	126: 65	50: 66
›	6 ⁰⁹	Per Karlsson.....	6: 78	81: 08	32: 43
Jeppatorp	1 ²	Gunnar Lundh.....	103: 82	1,241: 63	496: 65
		Summa	202: 38	2,470: 16	988: 07
<i>1923 års lån.</i>					
Mala	6 ⁷⁰	Axel Persson	11: 12	161: 43	64: 57
›	6 ⁷²	› ›	1: 80	26: 13	10: 45
›	5 ⁸	Karl Persson	5: 31	77: 08	30: 83
›	6 ⁰⁸	Theodor Persson	2: 23	32: 37	12: 95
›	6 ⁰⁹	Per Karlsson	1: 49	20: 92	8: 37
Jeppatorp	1 ²	Gunnar Lundh.....	23: 92	335: 88	134: 35
Oretorp	av 1 ¹	Enoch Johnsson	112: 74	1,636: 69	654: 68
		Summa	158: 61	2,290: 50	916: 20
Summa nedskrivning för Skeerödsåns reglering					1,904: 27

Fredskogsåns reglering.

1	2	3	4	5	6
Fastighet	Jordregister nr	Ä g a r e	Nuvarande annuitet Kronor	Kapitalskuld efter erläggande av senast utdebiterad annuitet Kronor	Nedskrivning med 40 procent av kapital-skulden Kronor
<i>Farstorps socken.</i>					
<i>1922 års lån.</i>					
Gammalstorp	1 ²⁵	Bernhard Bodelsson.....	142: 33	1,998: 31	799: 32
»	1 ²⁶	» »	215: 43	3,024: 64	1,209: 86
Pilshult	1 ¹⁵	Janne Månsson.....	28: 39	384: 61	153: 84
N. Fredskog	1 ⁴	Axel Persson.....	294: 98	4,141: 52	1,656: 61
»	1 ⁶	N. P. Johansson.....	270: 04	3,658: 31	1,463: 32
»	1 ⁷	Jöns Persson.....	100: 04	1,355: 27	542: 11
»	1 ⁸	» »	109: 21	1,479: 50	591: 80
»	1 ¹¹ (= del av 1 ⁵)	Arthur Persson.....	210: 96	2,221: 41	888: 56
S. Fredskog	1 ²	Algot Nilsson.....	320: 56	4,500: 66	1,800: 26
»	1 ³	» »	110: 82	1,555: 91	622: 36
»	1 ⁴	Anton Andreasson.....	237: 86	3,222: 36	1,288: 94
<i>Vankiva socken.</i>					
Mala	6 ²⁶	Theodor Persson.....	81: 19	1,139: 91	455: 96
»	6 ⁴⁰	» »	34: 40	482: 98	193: 19
»	6 ⁶⁸	» »	38: 49	540: 40	216: 16
»	6 ³⁰	Karl Persson.....	94: 73	1,330: 01	532: —
»	6 ⁶⁵	Selma Eskilsson.....	94: 15	1,275: 48	510: 19
»	6 ⁶⁹	Per Karlsson.....	52: 49	736: 96	294: 78
Jeppatorp	1 ⁴	» »	87: 60	1,229: 90	491: 96
Oretorp	av 1 ¹	Enoch Johnsson.....	80: 24	1,126: 57	450: 63
Summa			2,603: 91	35,404: 71	14,161: 85

Lantbruksstyrelsen har hemställt, att för nedskrivning i enlighet med av styrelsen i det föregående angivna grunder av till ifrågavarande företag beviljade lån från odlingslånefonden måtte från statens avdikningsanslag anvisas ett belopp av (1,904: 27 + 14,161: 85 =) 16,066 kronor 12 öre.

Här må även nämnas, att lantbruksstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte till lantbruksstyrelsens förfogande anvisa ett belopp av 137 kronor 31 öre att utbetalas till lantbruksingenjören Holmström. Till motivering av denna sin hemställan har styrelsen anfört bland annat följande.

I utlåtande till Kungl. Maj:t den 6 december 1935 angående av vissa delägare i ifrågavarande båda företag begärd ny värdering av den genom företagen erhållna båtnaden hade lantbruksstyrelsen anfört, att, därest med hänsyn till resultatet av den nya värderingen ytterligare lindring i låntagarnas

skuld till staten ansåges böra medgivas, i samband därmed torde böra övervägas, huruvida och i vad mån värderingskostnaderna borde bestridas av statsmedel. Genom den av lantbruksingenjören Holmström m. fl. verkställda utredningen hade uppstått kostnader, vilka enligt företedda räkningar belöpte sig till sammanlagt 137 kronor 31 öre, varav 89 kronor 31 öre för lantbruksingenjörens samt 48 kronor för de båda övriga utredningsmännens arbete. Sistnämnda belopp hade förskotterats av Holmström. För bestridande av sagda kostnader syntes böra anlitas medel, varöver Kungl. Maj:t kunde förfoga för liknande ändamål.

I detta sammanhang må erinras om att Kungl. Maj:t genom beslut den 28 februari 1936 förordnat, att avskrifter av lantbruksstyrelsens förenämnda utlåtande den 6 december 1935 skulle tillställas de delägare, som begärt ny båtnadsvärdering.

Statskontoret — vars utlåtande endast avser sökandena Bodelsson, Axel Persson och Enoch Johnsson — har funnit sig icke kunna tillstyrka bifall till ifrågavarande framställning redan av det skälet att sökandena förvärvat sina fastigheter efter det avdikningsföretagen slutförts och att hänsyn sålunda vid köpeskillingarnas bestämmande kunnat tagas till de skulder till odlingslånefonden, som graverat fastigheterna. Vad angår kostnaderna, 137 kronor 31 öre, för i ärendet verkställd utredning har statskontoret ansett desamma böra gäldas av sökandena, vilka påkallat undersökningen.

*Departements-
chefen.*

Av utredningen torde framgå, att på grund av dymarkens sättning ej kunnat utvinnas den båtnad av ifrågavarande torrlägningsföretag, som man räknat med vid företagets igångsättande, samt att vissa i företagen ingående markarealer tidvis äro utsatta för översvämningar. Då härtill kommer, att företagen påbörjades i en tid med abnormt stegrade arbetspriser, äro de i företaget ingående fastigheterna nu belastade med synnerligen betydande skuldbördor. I betraktande av berörda omständigheter och då flertalet av intressenterna äga blott mindre jordbruk och många befinna sig i en bekymmersam ekonomisk belägenhet, synas billighetsskäl tala för att ytterligare statsunderstöd beredes företagen för nedskrivning av vissa andelar av de från odlingslånefonden till företagen beviljade lånen. Vad statskontoret anfört torde sålunda enligt min mening icke i förevarande fall få utgöra hinder för en dylik åtgärd. Angående den utsträckning, vari nedskrivning bör ske, ansluter jag mig till lantbruksstyrelsens förslag. Jag tillstyrker alltså, att för ändamålet må från statens avdikningsanslag anvisas ett sammanlagt belopp av 16,066 kronor 12 öre. Härtill bör emellertid riksdagens medgivande inhämtas. På Kungl. Maj:t torde få ankomma att fastställa bidragsbeloppets fördelning å i förut intagna sammanställningar angivna fastigheter. Beloppet torde icke böra inräknas i det belopp, som Kungl. Maj:t enligt riksdagens medgivande äger för visst år bevilja jämlikt gällande bestämmelser för avdikningsanslagets användning.

Ifrågavarande båda företag synas vara av den art, att desamma böra anderkastas en närmare undersökning av de jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 11 juni 1937 tillkallade utredningsmännen för verkställande av

utredning rörande de statsunderstödda torrlägningsföretagen (torrlägningskommittén). Sedan riksdagens beslut i föreliggande ärende fattats, torde därför handlingarna i ärendet böra överlämnas till sagda utredningsmän.

Vidkommande slutligen lantbruksstyrelsens hemställan om anvisande av medel för bestridande av vissa utredningskostnader å 137 kronor 31 öre torde, såsom statskontoret anfört, sagda kostnader icke böra gäldas av statsmedel.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att till nedskrivning av vissa andelar av de till Skeerödsåns regleringsföretag av år 1918 och till Fredskogsåns reglering av år 1918, båda företagen i Farstorps och Vankiva socknar av Kristianstads län, den 4 juli 1919 och den 16 februari 1923 respektive den 9 juni 1922 beviljade lånen från odlingslånefonden må från statens avdikningsanslag anvisas ett belopp av 16,066 kronor 12 öre.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Hugo Nordlander.